

30.09.2015

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

FORSLAG TIL ENDRINGER I BARNELOVEN FOR Å FREMME LIKESTILT FORELDRESKAP; HØRINGSUTTALELSE FRA MANNSFORUM

Vi viser til brev av 25.06.2015 med invitasjon til å komme med innspill til forslaget.

MannsForum vil rose BLD for å ta fatt i dagens urettferdige forskjellsbehandling av mor og far i Barneloven, med sikte på å oppnå likestilt foreldreskap for fedre i forhold til mor, og felles barn. MannsForum og andre manns-/og farsorganisasjoner har søkt å få saken tatt opp i flere år, uten å ha lyktes, og tiden er nå overmoden for å få vedtatt nødvendige endringer i loven.

MannsForum vil også berømme BLD for å fremme gode og hensiktsmessige forslag til lovendringer som i hovedsak har MannsForums fulle støtte. MannForum mener likevel at forslaget ikke går langt nok i å gi full likeverd og likestilling mellom fedre og mødre. Ved samlivsbrudd bør foreldrene i prinsippet stilles likt i forhold til felles foreldrerett/-ansvar og delt bosted. De foreslåtte sanksjoner mot samværs sabotasje er også utilstrekkelige til å oppnå vesentlige reduksjoner i omfanget til dette de facto overgrepet mot barn og fedre. MannsForum har følgelig flere viktige innspill til justeringer i og effektivisering av forslagene til endringer i Barneloven. Forslagene er integrert i våre svar på de spørsmålene som departementet ønsker at vi som høringsinstans skal vurdere:

A. FELLES FORELDREANSVAR/RETT, jfr. §§ 30, 35 og 47

MannsForum (MF) støtter at lovens utgangspunkt skal være felles foreldreskap for både far og mor, også for de som ikke bor sammen når barnet blir født. Etter vårt skjønn vil en slik regel bidra til at flere fedre tar aktivt del i barnets liv, ved at de får muligheten til, og blir ansvarliggjort til dette. Denne ordningen vil være til barnets beste, ved at barnet får to like ansvarlige foreldre som vil vise barnet omsorg i oppveksten. For gutter kan det spille en avgjørende rolle for selvbildet og en positiv utvikling til manndom at gutten har en ansvarlig far som kan være en (positiv) rollemodell i oppveksten. Det vil også (kunne) være positivt for jenters selvbilde og utvikling.

Vi aksepterer at det i sjeldne tilfeller kan være menn som av ulike grunner ikke bør ha et felles foreldreansvar. Men det gjelder også enkelte kvinner, som p.g.a manglende omsorgsevne som psykiske problemer, rus, vold eller andre grunner ikke bør ha felles foreldreskap. Vi viser i denne sammenheng til det økende antall rettssaker og eksempler der

mødre har vist seg uskikket og direkte farlige for sine barn, uten at faren har fått anledning til å beskytte barnet ved å overta foreldreansvaret og/eller omsorgen alene.

Vi mener derfor at mødre ikke bare skal kunne melde ifra til folkeregisteret om at de ikke ønsker felles foreldreansvar, og overta ansvaret alene. Det vil tvinge far til å reise en kostbar sak for å få sin rettmessige foreldrerett, og er en urettferdig og uhensiktsmessig ordning. I og med at det i slike tilfeller er moren som motarbeider lovens intensjon, bør det være moren som bør måtte gå til sak for å kunne overta foreldreretten alene. En forelder som (bare) har en innsigelse mot felles familieansvar/rett, bør ikke automatisk få eneansvar selv. Derfor bør siste setning i § 35.2 strykes. Mødre og fedre som ikke ønsker felles foreldreskap må selv bringe saken inn for retten. Mødre og fedre som ikke ønsker kontakt med barnet bør kunne si fra seg foreldreansvaret hvis de ikke ønsker å ha det.

Et annet virkemiddel for å øke omfanget og mulighetene for felles foreldreansvar er å gjøre det obligatorisk for mor å oppgi hvem som er faren. En del menn får i dag ikke vite om de er far til et barn før mor har etablert foreldreansvar alene, men må likevel betale foreldre-/farsbidrag under hele barnets oppvekst, uten foreldrerett/ansvar eller samværsrett med barnet. I slike tilfeller der mor ønsker, og får, barn uten samtykke fra barnets far, og nekter far foreldrerett og samværsrett, bør loven ta konsekvensene av mors selvtekt og frita barnets far fra økonomisk ansvar fra barnet.

En viktig del av felles foreldreansvar/rett er at begge foreldre får tilgang til informasjon som er viktig for å kunne forvalte foreldreansvaret på en god måte, og ikke bare på forespørsel, men også i forhold til informasjon fra relevante instanser som barnehage, skole, barnevern, politi m.v. § 47 bør derfor gi begge foreldre rett til viktig informasjon, ikke bare når de ber om det, men også når det er åpenbart at de har ønske om det, og/eller at det er viktig at de får det.

MF støtter de to mindre endringene i loven for å tydeliggjøre i loven at foreldre med felles foreldreansvar skal ta avgjørelser om personlige forhold for barnet i fellesskap, og at foreldre med felles foreldreansvar har lik rett til opplysninger om barnet fra offentlige instanser, samt klagerett ved avslag.

B. BARNES FLYTTING, jfr § 37 og ny § 40 a.

Dersom foreldrene ikke er enige om barnets flytting innenfor landets grenser, er det mest rimelig at den forelder som ønsker å flytte og ta barnet med seg til en annen del av landet må ha søksmålbyrden for å oppnå denne retten til endring/tilsidesettelse av inngåtte avtaler, og som gjør det umulig for barnet å bo hos den andre forelderen, og evt. i strid med den andre forelders og evt. barnets ønske. Det er urimelig at det er den forelder som ikke flytter, dvs. som representerer en kontinuitet og stabilitet i barnets tilværelse, som skal måtte gå til domstolen for å hindre den andre forelder å utsette barnet for usikkerhet ved flytting og tap av daglig/ukentlig samvær med far (eller i sjeldne tilfeller mor).

MF går derfor imot alternativ 1, dvs. en videreføring av gjeldende rett med forsterkninger, da dagens ordning har skapt store problemer for mange barn og fedre. Men det er en viss

forbedring av dagens ordning dersom barnet ved bostedsforelders (mors) flytting langt unna barnets vante miljø og evt. mot barnets vilje, i så fall som hovedregel som regel skal flytte til samværsforelder i eller i nærheten av barnets vante miljø, dersom samværsforelder ønsker dette.

MF støtter alternativ 2 om at avgjørelser om flytting innenfor landets grenser legges til foreldreansvaret, dvs. i fellesskap. Ved uenighet må den som ønsker å flytte bringe saken inn for domstolene. Forslaget vil gi samværsavtaler større legitimitet, fordi det er den flytteønskende bostedsforelderen som må reise sak dersom foreldrene ikke blir enige.

C. DELT BOSTED jfr. ny § 36

MF går inn for at foreldrene skal kunne inngå egne avtaler om delt bosted. MF går imot alternativ 1, dvs. en videreføring av gjeldende rett om at det ikke gis noen føringer for valg av bostedsløsning i loven. Praksis viser at dette i ca. 2/3 av tilfellene fører til at mor blir bostedsforelder i praksis. Noe som viser at denne løsningen ikke gir reell likestilt foreldreskap, men fortsetter dagens morpresumsjon i praksis.

MF støtter alternativ 2, dvs. delt bosted som utgangspunkt i loven. Dette alternativet vil best kunne ivareta hensynet til barnas beste, ved at det sikrer nær kontakt og omsorg fra begge foreldre. Alternativet forutsetter at begge foreldre er i stand til å ivareta rollen/ansvaret som bostedsforelder på en for samfunnet akseptabel måte, og at de bor/blir boende i rimelig nærhet av hverandre. Det er viktig her å hjemle at den forelder som fremsetter falske anklager om vold/eller incest o.lign. for å oppnå ene-bostedsforelderstatus automatisk bør miste bostedsforelderstatus, og gjøre den andre forelder til ene-bostedsforelder, i alle fall for en periode til den andre forelder samtykker i en balansert løsning for delt bosted.

MF går derfor imot at domstolene ikke skal kunne fastsette delt omsorg/fast bosted mot en av partenes ønsker uten at det foreligger særlige grunner for dette. Dagens lov resulterer i praksis til at den ene parten (som oftest mor) opptre konfliktskapende for å unngå delt omsorg/bosted. Vårt forslag er derfor at loven bør speilvendes her slik at domstolene bare skal kunne fastsette eneomsorg/bosted mot en av partenes ønske dersom det foreligger særlige grunner for dette.

MF ønsker i utgangspunktet ikke en aldersgrense nedad, men ser at det kan være gode praktiske grunner til en nedre grense på 1-2 år, ikke som foreslått 7 år. Det vil si at barnet får lik tid med foreldrene før bostedsmønsteret setter seg for godt, og slik at barnet vil kunne ha begge foreldre som bostedsforelder tidligst mulig i barnets liv.

D. TVANGSFULLBYRDING/TILTAK MOT SAMVÆRSHINDRING, jfr § 65 og ny § 65 a.

MF støtter forslaget om en tydeliggjøring av reglene, og en innføring av en ordning med samtaler og megling i saker om tvangsfullbyrding etter mønster fra Sverige. Vi støtter også at ansvaret for innkreving av tvangsbøter overføres til Statens innkrevingsentral. Departementets forslag går imidlertid ikke langt nok til å kunne effektivt redusere

samvæershindring/sabotasje i tilstrekkelig grad. Det er helt uakseptabelt for samfunnet at en høyesterettsdom kan bli sabotert uten negative konsekvenser for den som saboterer dommen, og samværsretten.

For å hindre fortsatt samvæershindring/sabotasje av økonomisk eller andre grunner, må det innføres effektive sanksjonsmuligheter mot den saboterende forelder. Det må gjøres like straffbart for den ene forelderen (i de fleste tilfeller mor) å hindre/sabotere den andre forelders samværsrett som det er for den andre (i de fleste tilfeller far) å ikke levere barnet tilbake etter samvær. Det må i den forbindelse være straffbart å fremsette uriktige opplysninger/påstander mot den andre forelder, slik det er i trykkesaker. Det må innføres hjemmel/regler som gir mulighet for å hente barnet fysisk ved samværsabotasje fra den saboterende forelder og overføre barnet til den andre forelder ved brudd på inngåtte avtaler mellom foreldrene, også selv om foreldrekonflikten er under behandling i rettssystemet. Dette praktiseres i andre nordiske land. Familievernkontorene bør gis en initiativrett til å reise sak for barnet ved åpenbare brudd på samværsretten.

Det bør også innføres en generell hjemmel/regel der hovedomsorgen for barnet (automatisk) overføres fra den samvæershindrende forelder til den andre forelderen, om nødvendig med tvangsfullbyrdelse. Det kan i særlig vanskelige saker med vedvarende samvæershindring/-sabotasje og høyt konfliktnivå være nødvendig å bøtelegge og evt. legge ned besøksforbud for den samarbeids-uvillige/konfliktskapende forelder. Endringene i loven bør også hjemle dette, siden mange menn (dokumentert av våre medlemmer) har opplevd dette over en årrekke, uten at de til tross for medhold ved familiemegling og i rettssalen (til og med i Høyesterett) har lyktes i å få samvær med sine barn.

E. REDUKSJON I OMFANG OG ANTALL FORELDRETVISTER

I tillegg til våre forslag over, vil vi også be departementet om å innarbeide følgende forslag i loven for å redusere omfang og antall foreldretvister:

Styrket familierådgiving/megling

Et viktig tiltak for å redusere omfang og antall foreldretvister vil være å styrke kvaliteten og kapasiteten på familierådgiving og mekling mellom foreldre. Dagens familievern tilbud er ikke godt nok, og våre medlemmer rapporterer at den obligatoriske meklingen i liten grad klarer å løse utfordringene ved samlivsproblemer og evt. samlivsbrudd på en tilfredsstillende måte på den eller de få timene som er satt av til rådgiving/mekling. For å forebygge senere konflikt om meglingsresultatet bør det føres skriftlig protokoll for meklingen og - avtalen som bør underskrives av begge parter. Det bør også føres en logg for rapportering av brudd på avtalen til familievernkontor/barnevern.

Mange menn påpeker også den alvorlige mangelen på kjønnsbalanse ved familievernkontorene med en sterk overvekt kvinnelige terapeuter/meglere som ikke klarer å forholde seg nøytrale i konfliktene mellom far og mor, men som regel tar mors side i konflikten. Vi vil derfor oppfordre departementet til å arbeide aktivt for utdanning og

rekruttering av økt antall mannlig faglig personell til familiekontorene, om nødvendig ved kvotering, slik staten kvoterer inn kvinner på mannsdominerte områder i dag.

Styrket krisesenterbistand til fedre

Dagens krisesentre er i all hovedsak til for kvinner/mødre på kvinners/mødres premisser. Kvinner/mødre som søker til krisesentra opplever som regel ubetinget støtte for sin problembeskrivelse og sine anklager mot sin mann/barnets far. Og de får god og aktiv støtte av et erfarent personell med meget god kunnskap til mødres rettigheter og fedres plikter. Menn/fedre flest får ikke noe tilsvarende tilbud om bistand, og er derfor som regel langt dårligere forberedt til å takle påstandene og kravene fra moren til felles barn og oppnå en rettferdig løsning på tvisten/konflikten. Krisesentertilbudet til menn er ikke tilfredsstillende i dag, verken i forhold til kapasitet og kompetanse, og fedre går da også som regel tapende ut av de fleste tvister/konflikter med barnets mor om barnefordeling, bosted, farsbidrag og samvær (se over). Krisesentertilbudet gir i praksis fritakelse for mors opplysningsplikt til far om barnas situasjon, og sabotasje av fars og barnas samværsrett. Fedrene blir heller ikke gitt anledning til å forklare seg/gi sin versjon av situasjonen for personellet, som heller ikke viser særlig interesse for hans versjon av saken. Departementet bør rette et kritisk blikk på krisesentrene for kvinner og deres medvirkning til det store omfanget av alvorlige tvister/konflikter mellom mødre og fedre, som jo først og fremst går utover barna. Mange kvinner søker i dag til krisesentrene uten at det foreligger faktisk vold fra fedrenes side. Departementet bør vurdere å pålegge dagens krisesentre å likestille kvinner og menn med hensyn til bistand og veiledning i krisesituasjoner, og veiledning i løsning av tvister og konflikter. Det bør i denne sammenheng igjen vurderes nærmere å sikre bedre kjønnsbalanse også hos personalet her, som i familierådgiving. MF vil oppfordre departementet å igangsette en utredning av krisesentrenes likestillingsutfordringer, og de facto diskriminering av fedre (og barn).

Fast bidrag

Barnebidrag er en stor kilde til konflikter mellom foreldre, særlig i forhold til samværsnekt/-sabotasje. Kvinner har i dag generelt høyere utdanning enn menn, og tilnærmet lik lønn for likt arbeid. Dagens bidragsmodell honorerer imidlertid lav inntekt hos bidragsmottaker, og kan bidra til at en del går ned i stillingsbrøk og lønn etter samlivsbrudd for å kunne kreve/motta høyere barnebidrag fra barnets far. Boutgifter er som regel en husstands største utgiftspost, og far og mor har som regel like store boutgifter. En mor som er bidragsmottager får både barnetrygd og skattefradrag. Likevel øker fedres bidrag dramatisk når inntekten går opp. MF vil anbefale at departementet vurderer nærmere å følge danskenes eksempel på dette området. I den danske modellen er det mer lønnsomt både for bidragsmottaker og bidragsbetaler å tjene mer, ettersom bidraget vanligvis likevel ligger fast.

Pliktig og korrekt informasjon om farskap

En falsk påstand om farskap er en stor og unødig belastning i en mann/fars liv, både personlig og økonomisk, mens det for en mor kan gi økonomiske og andre fordeler. Den falske påstanden vil også ramme barnet, og den biologiske faren som er blitt fratatt muligheten til å oppleve kjærlighet til/fra og samvær med sitt barn. Menn som opplever å bli urettmessig

utpekt av en mor som far for hennes barn, kan i dag ikke kreve at det foretas en DNA test for å kunne fastslå om påstanden stemmer, dersom kvinnen ikke samtykker i dette. En mann som er utpekt av mor som far for hennes barn, må få rett til å kreve at det blir tatt DNA prøver av barnet for å kunne fastslå om han virkelig er kjødelig far til barnet. Falsk angivelse av farskap bør straffes med bøter, som bør kunne tvangsinnføres om nødvendig.

Staten bør heller ikke gjøre det økonomisk attraktivt for mor å nekte å oppgi riktig far for barnet. Det er også et økende antall kvinner som nekter å oppgi fars identitet, men som likevel krever og har rett til at staten dekker foreldrebidraget. Det er kjønnsdiskriminerende og etisk problematisk at staten i dag trer inn økonomisk i fars sted i de (mange og økende) tilfeller hvor mor nekter å oppgi identiteten til barnets far. Dette gjelder ikke minst i de tilfeller der mor bevisst har omgått norsk lov ved å dra til utlandet for å bli kunstig befruktet med (anonym) sædgiver. En parallell her ville vært om staten måtte tre inn økonomisk og dekke fars utgifter i de tilfeller der en far drar til utlandet for å få barn med en kvinne i utlandet ved hjelp av surrogati. Vi mener barnet har et absolutt krav på å få vite, senest i myndig alder, hvem som er barnets kjødelige foreldre; både far og mor. Og at fedre har et absolutt krav på å få vite hvilke(t) barn de er fedre til. Dette kan også være viktig av medisinske/genetiske årsaker. Det bør ikke være en tidsfrist (12 måneder) for å melde fra om tvil om riktig farskap, og loven må endres i samsvar med dette. Tvilen kan først melde seg nå barnet blir større og viser trekk som kan gi grunnlag for tvil.

MannsForum ønsker departementet lykke til med utformingen og gjennomføringen av nødvendige og ønskelige endringer i Barneloven, og er åpen for en nærmere dialog om bakgrunnen for og utformingen av våre ulike endringsforslag.

Vi tillater oss også i denne sammenheng å vise til at flertallet av høringsinstansene er kvinneorganisasjoner og kvinnedominerte organisasjoner/instanser. Det er også mannsorganisasjoner og instanser som ikke er blitt invitert til å avgi høringsuttalelser. Vi ber derfor om at våre og andre manns/farsorganisasjoners merknader og forslag blir tillagt nødvendig vekt og behandling for å sikre nødvendig balanse og likestilling/likeverd mellom kjønnene i revisjon av Barneloven.

Med vennlig hilsen for MannsForums styre

Guttorm Grundt

Kjetil Thue

Kontakttelefon 92059776